Dzimumu līdztiesības komitejas 53. sēde

PROTOKOLS Nr. 25

Rīgā, *MS Teams* platformā plkst. 15.00 2026. gada 17. septembrī

Sēdi vada:

Ingus Alliks, Labklājības ministrijas (turpmāk – LM) valsts sekretārs, Dzimumu līdztiesības komitejas (turpmāk - Komiteja) vadītājs

Sēdē piedalās:

Agnese Gaile, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta direktores vietniece, Komitejas vadītāja vietniece

Zane pūpola, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā eksperte, Komitejas sekretariāts

Madara Grīnšteine, Centrs Marta, attīstības sadarbības nodaļas vadītāja

Laura Kornete, Valsts Kancelejas Cilvēkresursu politikas nodaļas konsultante

Evelīna Ieviņa, Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroja juriste

Ērika Todjēre, Valsts pārvaldes politikas departamenta Cilvēkresursu politikas nodaļas vadītāja

Zane Pommere, Ārlietu ministrijas Starptautisko organizāciju un cilvēktiesību departamenta Cilvēktiesību nodaļas trešā sekretāre

Gundega Bruņeniece, Tiesībsarga biroja Diskriminācijas novēršanas un digitālo tiesību nodaļas vadītāja

Linda Romele, arodbiedrības "Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība" eksperte izglītības, nodarbinātības un sociālajos jautājumos

Žanete Zvaigzne, Finanšu ministrijas Budžeta politikas attīstības departamenta Budžeta metodoloģijas nodaļas vadītāja vietniece

Ella Karele, Latvijas vecāku organizācijas vadītājas vietniece

Inete Ielīte, Biedrības "Latvijas Bērnu forums" valdes priekšsēdētāja

Katrīna Vītola, Ziemeļvalstu Ministru padomes biroja Latvijā padomniece (aizvieto Dainu Mežecku, Ziemeļvalstu Ministru padomes biroja Latvijā padomnieci)

Jānis Laivenieks, Satiksmes ministrijas Attīstības un finanšu plānošanas departamenta Stratēģiskās plānošanas nodaļas vecākais referents

Kristīne Pūre, Iekšlietu ministrijas Personāla vadības nodaļas vadītāja

Beata Jonīte, Biedrības "Centrs MARTA" Interešu aizstāvības nodaļas vadītāja

Silva Laure, Latvijas Jaunatnes padomes pārstāve

Kitija Eglīte, Satiksmes ministrijas Attīstības un finanšu plānošanas departamenta Stratēģiskās plānošanas un finanšu nodaļas vecākā referente

Laura Boltāne, Veselības ministrijas Pārnozaru politikas koordinācijas nodaļas vadītāja

Viktorija Tkačenko, Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas iniciatīvu un attīstības departamenta projekta koordinatore

Elīna Luīze Vītola, Latvijas pārstāve starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās

Linda Naudiša, Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta Sabiedrības integrācijas un pilsoniskās sabiedrības attīstības nodaļas vecākā referente

Edīte Kalniņa, biedrības "Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls"

valdes līdzpriekšsēdētāja

Uzaicinātie dalībnieki:

Diāna Jakaite, LM Valsts sekretāra vietniece

Kristīne Vībane, SIA "AC Konsultācijas" pētniece

Aija Zobena, SIA "AC Konsultācijas" pētniece

Jana Muižniece, SIA "AC Konsultācijas" pētniece

Evija Kūla, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta direktores vietniece

Anna Juškāne, projekta "Izvērtējumi pierādījumos balstītas sociālās politikas pilnveidei" koordinatore

Ilze Meilande, ESF projekta "Atbalsta instrumenti vardarbības ģimenē mazināšanai" vadītāja

Laura Brokāne, ESF projekta" Atbalsta instrumenti vardarbības ģimenē mazināšanai" vecākā eksperte

Anna Elīza Lazdiņa, Latvijas Republikas pastāvīgās pārstāvniecības Apvienoto Nāciju Organizācijā trešā sekretāre

Sēdē nepiedalās:

Pēteris Leiškalns, biedrības "Latvijas Darba devēju konfederācija" sociālās drošības eksperts

Kristīne Pakārkle, Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskā padomniece

Daina Lepika, Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskā padomniece

Gatis Smidrovskis, Biedrības "Tēvi" valdes loceklis

Jānis Šnakšis, Zemkopības ministrijas Starptautisko lietu un stratēģijas analīzes nodaļas vadītājs

Elita Kresse, Biedrības "Latvijas Pašvaldību savienība" padomniece ārējo sakaru jautājumos

Eva Selga, Latvijas personāla vadīšanas asociācijas valdes priekšsēdētāja

Māra Maija Vēbere, Aizsardzības ministrijas Aizsardzības plānošanas un analīzes departamenta, Struktūras un militārā personāla attīstības plānošanas nodaļas vecākā referente

Ronalds Petrovskis, Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta vecākais referents

Sēdi protokolē: Zane Pūpola, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā eksperte

1. Darba kārtības apstiprināšana.

I. Alliks informē, ka šī ir Komitejas 53.sēde, pateicas Komitejas locekļiem par līdzšinējo darbu, iepazīstina ar sēdes darba kārtību, un jautā, vai Komitejas locekļiem ir kādi papildinājumi piedāvātajai darba kārtībai.

Vienojas: apstiprināt darba kārtību.

2. Pētījums par vardarbības izplatību darba vidē.

J. Muižniece prezentē projekta Nr 4.3.4.3/1/24/I/001 "Izvērtējumi pierādījumos balstītas sociālās politikas pilnveidei" ietvaros veikto pētījumu. Pētījuma mērķis bija apzināt dažādu vardarbības veidu izplatību darba vidē, izmantojot dažādas datu ieguves metodes, izvērtēt vardarbības cēloņus un sekas, kā arī izvērtēt ANO Starptautiskās Darba organizācijas 2019. gada Konvenciju pret vardarbību un aizskarošu izturēšanos (Nr. 190) (turpmāk – Konvencija Nr.190) ratifikācijas nepieciešamību. Pētījuma ietvaros tika veiktas divas aptaujas, dažādas intervijas, tajā skaitā padziļinātas, gan ar darba devējiem, gan darbiniekiem, kā arī fokusgrupa. Pētījumā secināts, ka, lai gan normatīvais regulējums ir apjomīgs, tomēr tas nav viennozīmīgi interpretējams, un tas parādās ne tikai ikdienā, bet arī tiesu praksē. Vissarežģītāk ir konstatēt un risināt psiholoģisko, emocionālo vardarbību, ko ir visgrūtāk pierādīt.
Pētījumā 11,9 % aptaujāto nodarbināto bija saskārušies ar vardarbību darba vietā, savukārt tikai 2,5 % darba devēju ziņoja par vardarbības gadījumiem savā uzņēmumā. Visbiežāk nodarbinātie ziņo par psiholoģisko un ekonomisko vardarbību, turklāt sievietes ievērojami biežāk kā vīrieši norāda, ka ir saskārušās ar šo vardarbības formu. Lai gan visbiežāk varmākas ir vadītāji, tomēr ļoti daudz vardarbības tiek pieredzēta no kolēģu puses, un ir arī situācijas, kur vardarbības upuris ir vadītājs. Vardarbības upuri reti vēršas pēc palīdzības, gan tāpēc, ka regulējums ir neskaidrs un nav pārliecības par savām tiesībām un iespējām, gan arī tāpēc, ka ir nepietiekama uzticība institūcijām un bailes no negatīvām sekām. Nodarbinātie visbiežāk izvēlas mainīt darbu.
Vairums darba devēju – 66,4 % norādījuši, ka viņu uzņēmumā nav izstrādāta kārtība kā rīkoties vardarbības gadījumā, vienlaikus lielākajai daļai arī ir uzskats, ka nav nepieciešami speciāli preventīvi pasākumi. Šādi uzskata lielākoties mazie un mikrouzņēmumi, kuri sava nelielā

darbinieku skaita dēļ uzskata, ka tā ir lieka birokrātiska darbība, vienlaikus atzīstot, ka nav skaidrības par to, kā rīkoties, ja viņu uzņēmumā notiktu vardarbības gadījums. Vairumā gadījumu uzņēmumi izveido rīcības shēmas tikai pēc vardarbības gadījuma notikšanas, tad parasti tiek nostiprināta vadības attieksme, veidoti ziņošanas mehānismi un citas procedūras.
Pētījumā norādīts, ka jebkāda lieluma uzņēmumā ir būtiski preventīvi ieviest normas un skaidrus rīcības algoritmus, par kuriem ir informēta gan vadība, gan nodarbinātie, un nepieciešams plašāk informēt sabiedrību par pieejamo atbalstu no NVO, arodbiedrībām, pašvaldību un valsts institūcijām.
Pētījumā tika analizēti ieguvumi no Konvencijas Nr. 190 ratificēšanas, apskatot Francijas un Lietuvas piemērus un salīdzinot ar Latvijas situāciju. Lai gan Lietuvas piemērs rāda, ka iespējams ieviest ļoti daudz uzlabojumu arī bez Konvencijas Nr. 190 ratifikācijas, tomēr tās ratificēšana nozīmētu arī valstisku žestu. Ņemot vērā, ka pirms ratifikācijas nepieciešams veikt ilgus un komplicētus priekšdarbus, precīzāk definējot vardarbības formas, ievērojot arī gadījumus, kad vardarbība ārpus darba vides ietekmē personas darbaspējas, iekļaujot aizsardzības mehānismos arī nelegāli nodarbinātas personas un veicot plašu sabiedrības informēšanas darbu.

I. Ielīte jautā par atšķirību starp sievietēm un vīriešiem vardarbības ziņojumos, kādas nozares bija pārstāvētas aptaujātajos uzņēmumos un vai to vidū bija tādi, kuros sievietes ir tradicionāli mazākumā, kā arī vai pētījuma laikā tika izveidots varmākas portrets ar tipiskākajām īpašībām. J. Muižniece precizē, ka sīkākus datus par pētījuma metodoloģiju var iegūt apskatot pētījumu publikāciju datu bāzē. Metodoloģija paredzēja aptvert pēc iespējas dažādas nozares un dažādus uzņēmumu veidus un izmērus. Iespējams, ka sievietes jūtas drošāk ziņot par vardarbību, tomēr pētījumā nav parādījies skaidrs cēlonis dzimumu atšķirībai, kā arī nav izveidojies viennozīmīgs varmākas portrets, tas var būt cilvēks jebkurā lomā. Z. Pūpola jautā vai ir parādījušās atšķirības ziņošanā atkarībā no tā, vai uzņēmumu vada sievietes vai vīrieši, vai salīdzināti vadītāju viedokļi ar nodarbināto viedokļiem. J. Muižniece, K.Vībane informē, ka pētījuma laikā šādas atšķirības nav analizētas, A.Zobena papildina, ka dzimuma dimensija nebija būtiska pētījuma procesā, tomēr norāda, ka arī iegūtie dati nav absolūti, jo tad būtu nepieciešams aptvert pilnīgi visus uzņēmumus Latvijā, tostarp ārzemju, savukārt attiecībā uz ziņošanas biežumu jāņem vērā sabiedrības stereotipi par to, ka vīrieši nesūdzas. G.Bruņeniece interesējas kādos vēl griezumos tika analizēti dati, un vai tika īpaši ņemtas vērā tādas pazīmes kā invaliditāte vai citas mazaizsargātas grupas. K.Vībane komentē, ka demogrāfiskie parametri tika ņemti vērā, bet starp īpaši izdalītām varētu minēt tikai brīvprātīgos mācekļus, kuri tomēr datu apjoma ziņā nebija tik daudz, lai varētu noteikt kādas kopsakarības.

Vienojas: sniegto informāciju pieņemt zināšanai.

3. Cieņpilnas darba vides un nediskriminācijas veicināšana valsts pārvaldē – īstenotās pieejas valsts institūcijās.

Ērika Todjēre sniedz prezentāciju par cieņpilnu darba vidi un nediskrimināciju valsts pārvaldē. Norāda, ka komitejā piedalās arī kolēģe Laura Kornete, kas arī strādā pie šī jautājuma. Ē.Todjēre skaidro, ka nodarbināto aptaujas dati un lūgtās konsultācijas mudināja nopietni

pievērsties cieņpilnas darba vides jautājumiem. Aptaujas datos cilvēki ne tikai norādīja, ka ir saskārušies ar diskrimināciju un aizskaršanu, bet liela daļa norāda, ka nevēlas uz jautājumu atbildēt, kas arī liecina, ka nodarbinātie nejūtas droši. Starp biežāk ziņotajiem diskriminācijas veidiem ir vecuma, dzimuma, izskats, izglītība, īpaši par dzimumu diskrimināciju norādījuši vīrieši. Daudz brīvāk nodarbinātie ziņo par pieredzētu aizskaršanu, īpaši psiholoģisko vardarbību. Valsts Kanceleja rīkojusi izglītojošu kampaņu, iesākot ar semināriem augstākā līmeņa vadītājiem, vēlāk iekļaujot tēmu arī vadītāju mācību moduļos. Veiksmīgi sadarbojoties gan ar Tiesībsarga biroju, gan Valsts darba inspekciju un citiem ekspertiem. Īpaša sadarbība veidota ar iestāžu personāla vadības speciālistiem, rīkojot plašus seminārus, kuros dalībnieki varēja gan apgūt metodes kā nodrošināt cieņpilnu darba vidi, gan arī apmainīties pieredzē ar veiksmīgiem risinājumiem. Valsts kanceleja turpina pilnveidot publiskajā sektorā nodarbināto aptaujas, lai iegūtu precīzākus datus un saprastu, vai nodarbinātie jūtas droši ziņot par vardarbību un diskrimināciju, vai iestādēm ir sistēmas, un kur nepieciešams papildus atbalsts organizācijām.

Vienojas: sniegto informāciju pieņemt zināšanai.

4. Darbs ar ANO institūcijām dzimumu līdztiesības jautājumos.

Komitejas vadītājs aicina Evelīnu Ieviņu sniegt prezentāciju par Latvijas Nacionālā ziņojuma par ANO konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu izpildi.

E. Ieviņa prezentē konvencijas vēsturi un īsi apraksta galvenos principus, un skaidro Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroja lomu Ziņojuma izstrādē. Apkopojot informāciju no citām institūcijām par Konvencijas izpildi, tiek sagatavots ziņojums par progresu un atbildes uz Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komitejas (Komiteja) rekomendācijām, un pēc ziņojuma apstiprināšanas Ministru kabinetā, tiek izveidota delegācija ziņojuma izskatīšanai ANO. Ziņojumu dalībvalstīm jāiesniedz ne retāk kā reizi četros gados. Šobrīd izstrādātajā ziņojumā ir sniegtas atbildes uz Komitejas rekomendācijām un informācija par Konvencijas izpildi. Galvenie problēmjautājumi, ko Komiteja ir norādījusi savos noslēguma komentāros ir diskriminējoši dzimumu stereotipi, atšķirības atalgojumā un ieņemamos amatos, augsts vardarbības gadījumu pret sievietēm skaits, kā arī nepieciešams pilnveidot romu meiteņu un bērnu ar invaliditāti iesaisti izglītības procesā, risināt iespējamos sarežģījumus, kas veidojas neatzīstot dažas ģimeņu formas, kā arī pilnveidot regulējumu cīņai ar cilvēktirdzniecību. Ziņojumā ietverta informācija par normatīvo regulējumu, par politikas plānošanas dokumentiem, valsts veiktajiem pasākumiem, apmācībām, sabiedrības informēšanas aktivitātēm un statistika sieviešu diskriminācijas izskaušanas jomā. Pēc Ziņojuma izskatīšanas valsts ierasti no Komitejas saņem rekomendācijas un noslēguma secinājumus, kas tiek arī publicēti. Iesaistot Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padomi Ziņojuma projekts pirms iesniegšanas Ministru kabinetā tika izplatīts nevalstiskajām organizācijām. E. Ieviņa uzsver, ka nevalstiskajām organizācijām un Tiesībsarga birojam ir iespēja sniegt Komitejā savus ēnu ziņojumus, un nevalstiskajām organizācijām Komitejas sēdēs sesijas laikā ir iespējams arī sniegt komentārus mutvārdos. I.Ielīte komentē, ka Sieviešu sadarbības tīkls līdz šim jau ir gatavojis ēnu ziņojumus par diviem

Nacionālajiem ziņojumiem, kā arī aktīvi sadarbojas ar citām organizācijām lai sagatavotu trešo ēnu ziņojumu Sieviešu diskriminācijas komitejai. Aicina Ārlietu ministriju un Latvijas pārstāvi starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās aktīvi aicināt nevalstiskās organizācijas piedalīties procesā un īpaši tās uzrunāt. E.L. Vītola norāda, ka tiek izmantotas dažādas metodes, kā iesaistīt nevalstiskās organizācijas, un ka katru reizi pieeja tiek pielāgota tehniskajām iespējām un resursiem, kas palīdzētu pēc iespējas veiksmīgāk iesaistīties. Nevalstiskajām organizācijām ir iespēja sniegt savus priekšlikumus arī TAP portālā. I. Ielīte ierosina papildināt nākamās Dzimumu līdztiesības komitejas sēdes darba kārtību, iekļaujot Latvijai iesniegto rekomendāciju apspriešanu. I. Ielīte ierosina papildināt nākamās Dzimumu līdztiesības komitejas sēdes darba kārtību, iekļaujot Latvijai iesniegto rekomendāciju apspriešanu.

A.E. Lazdiņa ziņo par jaunumiem ANO Sieviešu statusa komisijā un ANO Drošības padomē. Sieviešu statusa komisijai šī gada pavasarī norisinājās 70.sesija, kurā Latvija šoreiz piedalījās kā dalībnieks nevis kā komisijas dalībvalsts. Latviju pārstāvēja Tieslietu ministrijas parlamentārā sekretāre, un šī gada tēma bija par piekļuvi tiesību aizsardzībai. Delegācijā piedalījās arī nevalstiskās organizācijas, un programmā bija ne tikai parlamentārās sekretāres divpusējās tikšanās un uzstāšanās dažādos formātos, bet arī kopīgi ar Ziemeļvalstu ministru padomi un Somiju rīkotais blakus pasākums, kura tēma bija starptautiskā pretestība dzimumu līdztiesībai. Latvija arī atbalstīja pasākumu par seksuālo vardarbību bruņotos konfliktos, kura ietvaros tika atklāts starptautiskais prokuroru tīkls, lai veicinātu sadarbību visos līmeņos un dalītos ar pieredzi seksuālās vardarbības apkarošanā. Komisijas darbā aktuāls jautājums arī ir iznākuma dokumenta sagatavošana, kurš šogad pirmo reizi netika vienbalsīgi apstiprināts, jo radās domstarpības par reproduktīvās un seksuālās veselības jautājumiem. ASV ierosināja arī rezolūciju par sieviešu un meiteņu aizsardzību caur piemērotu terminoloģiju, kuras izvēlētā valoda bija pretrunā ar Pekinas deklarāciju un citiem starptautiskiem pamatdokumentiem, kā rezultātā ļoti reti pieredzētā procesā ES valstu vārdā Beļģija lūdza rezolūciju tālāk nevirzīt. Par nākamo sesiju zināms, ka tā norisināsies 2027.gada 8.-19. martā, to vadīs Dominikānas Republika un tās tēma būs dzimumu līdztiesība un ilgtspējīgas attīstības mērķi.

ANO Drošības padomē šī gada janvārī kā viena no prioritārajām tēmām noteikta "Sievietes, miers un drošība", kas tiek skatīta kā caurvijoša visiem darba kārtības jautājumiem, kuri ir aptuveni sešdesmit. Arī seksuālā vardarbība bruņotos konfliktos ir daļa no šīs tēmas, un praktiskās rīcības ir dzimumu līdztiesības valodas integrēšana rezolūcijās un citos tekstos, kā arī sankciju režīmos. Vienlaikus Latvija ir arī daļa no mazāka formāta grupas, kurā apvienojas valstis, kurām prioritāte ir sieviešu loma drošības jautājumos. Novembrī būs Latvijas prezidentūra Drošības padomē, un ir plānots tēmu "Sievietes, miers un drošība" ieviest tā mēneša jautājumos.

I.Ielīte lūdz iesniegt vismaz daļēju informāciju rakstiskā veidā, lai vieglāk uztvert teikto, pozitīvi novērtē pārstāvniecības iesaisti sieviešu tiesību aizstāvībā, un aicina novērtēt, kas ir galvenais paveiktais šajā jomā no Latvijas puses. A.E.Lazdiņa min Latvijas aktīvo iesaisti sarunās par Haiti misijas mandātu, kur uzstāja, lai misijā būtu sieviešu tiesību aizsardzības padomnieka postenis, kā arī Afganistānas un Dienvidsudānas misijās īpaši nodrošināta bērnu un sieviešu tiesību aizsardzība.

Vienojas: sniegto informāciju pieņemt zināšanai.

5. Citi jautājumi

I.Ielīte komentē, ka Sieviešu sadarbības tīkls sagatavojis analīzi par sieviešu pārstāvniecību vēlēšanu sarakstos. I.Alliks izsaka cerību, ka arī nākamajā Saeimā saglabāsies liels sieviešu pārstāvniecības īpatsvars.

Komitejas vadītājs pateicas komitejas locekļiem par darbu un atgādina, ka nākamā sanāksme plānota oktobra otrajā pusē.

Visas sanāksmē sniegtās prezentācijas būs pieejamas LM tīmekļvietnē pie Komitejas sadaļas.

Vienojas: sniegto informāciju pieņemt zināšanai.

Sanāksmi slēdz plkst. 17:00

Sanāksmes vadītājs I. Alliks.

Sanāksmes protokolētāja Z.Pūpola

Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu